

ДИЗАЙН-ПРОЄКТ КНИГИ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ «ДЕРЕВО ДО НЕБА»

ВИКОНАЛА СТУДЕНТКА ГРУПИ ЗДЗ-20 КРИЖАНІВСЬКА ДАР'Я

КЕРІВНИК: ПРОФЕСОР КАФЕДРИ В.М. ДУДАРЕЦЬ

Мета та завдання дипломної роботи. Метою дипломної роботи є розробка дизайн-проекту української народної казки «Дерево до неба», який буде відповідати сучасним вимогам до дизайну дитячих книг та сприяти збереженню та популяризації української народної спадщини. Запропонувати сучасному українському ринку якісні дитячі книги, які допоможуть зберегти традиції батьківщини та в подальшому використовуватись як в розважальних та і в навчальних цілях.

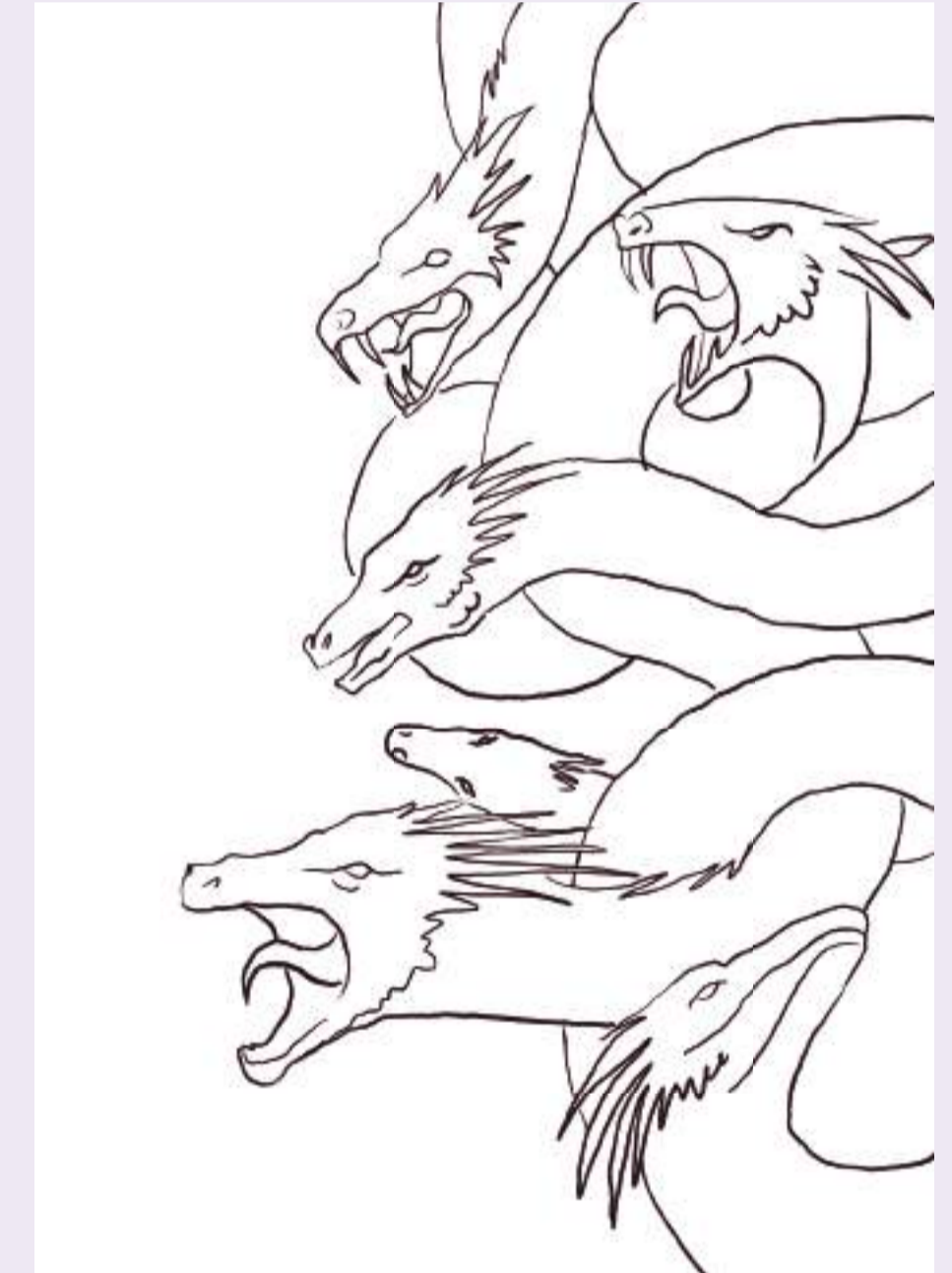
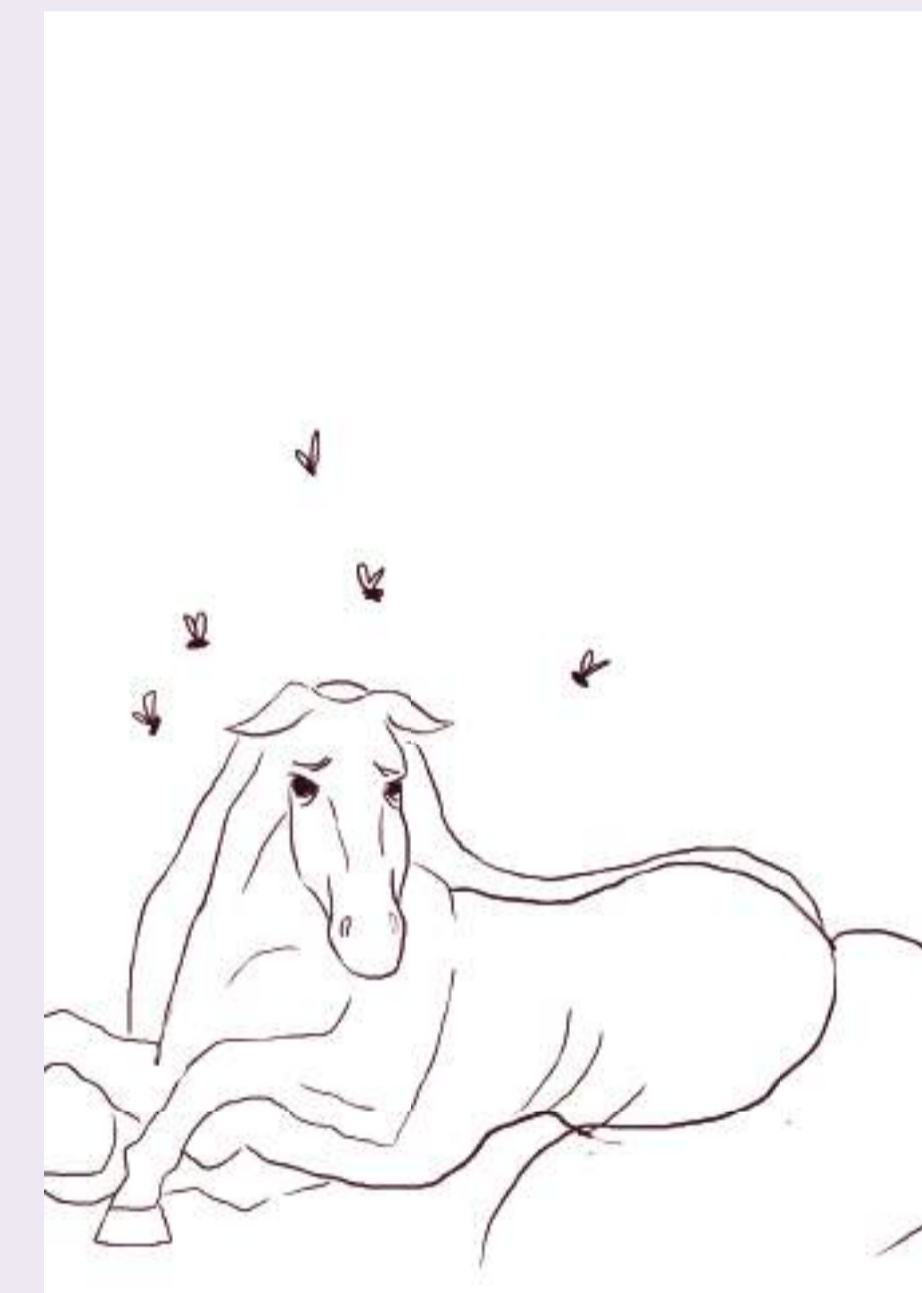
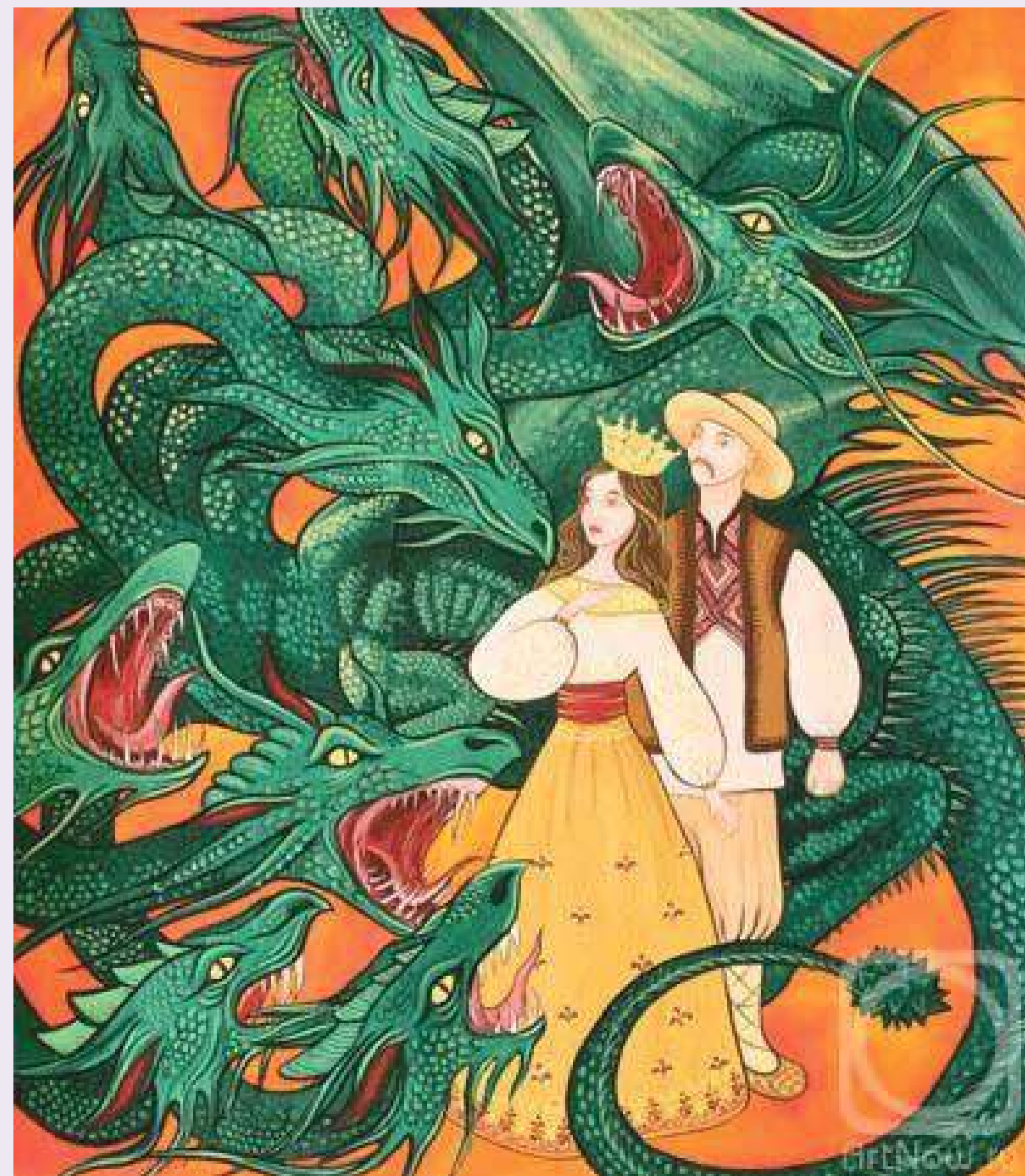
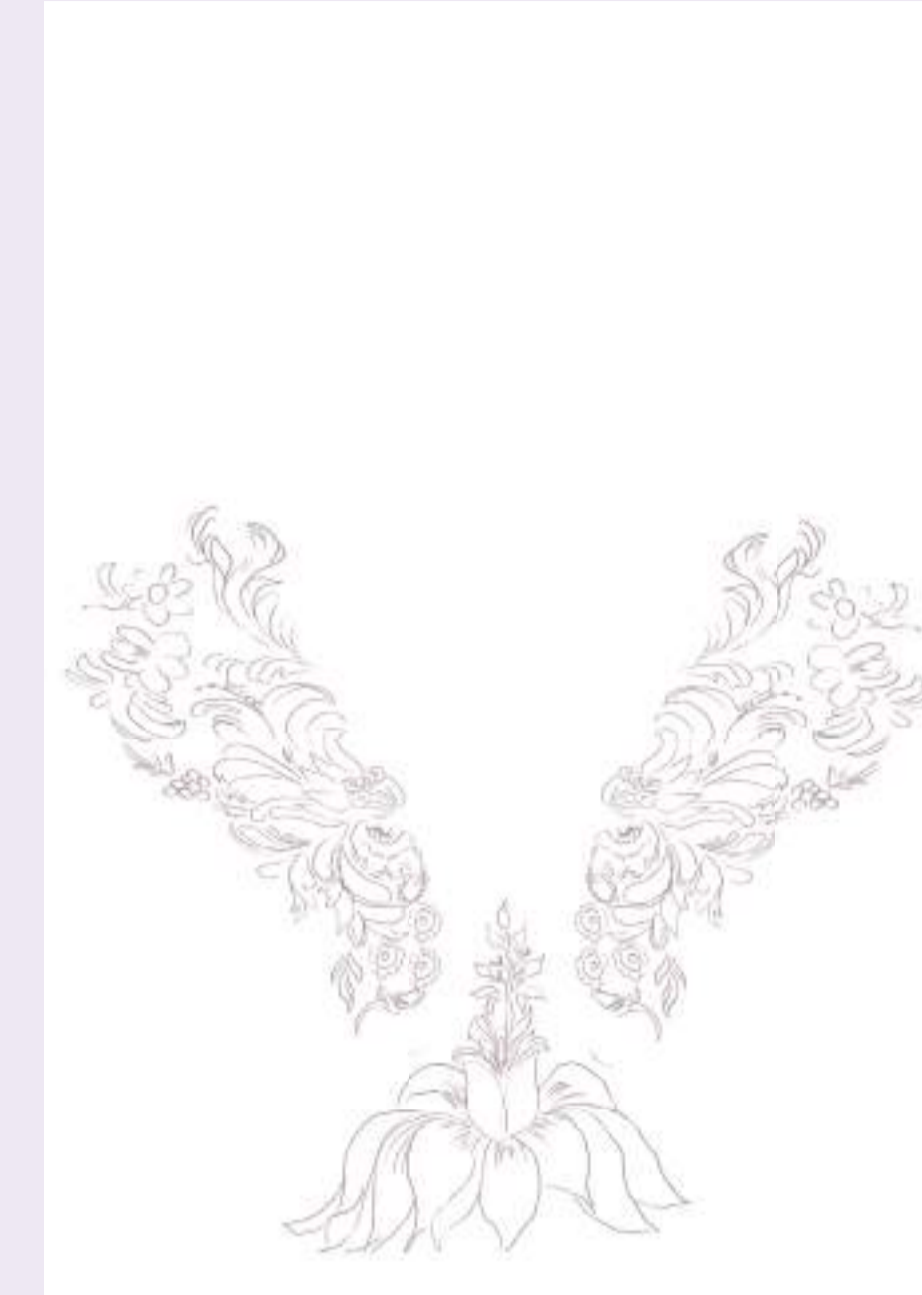
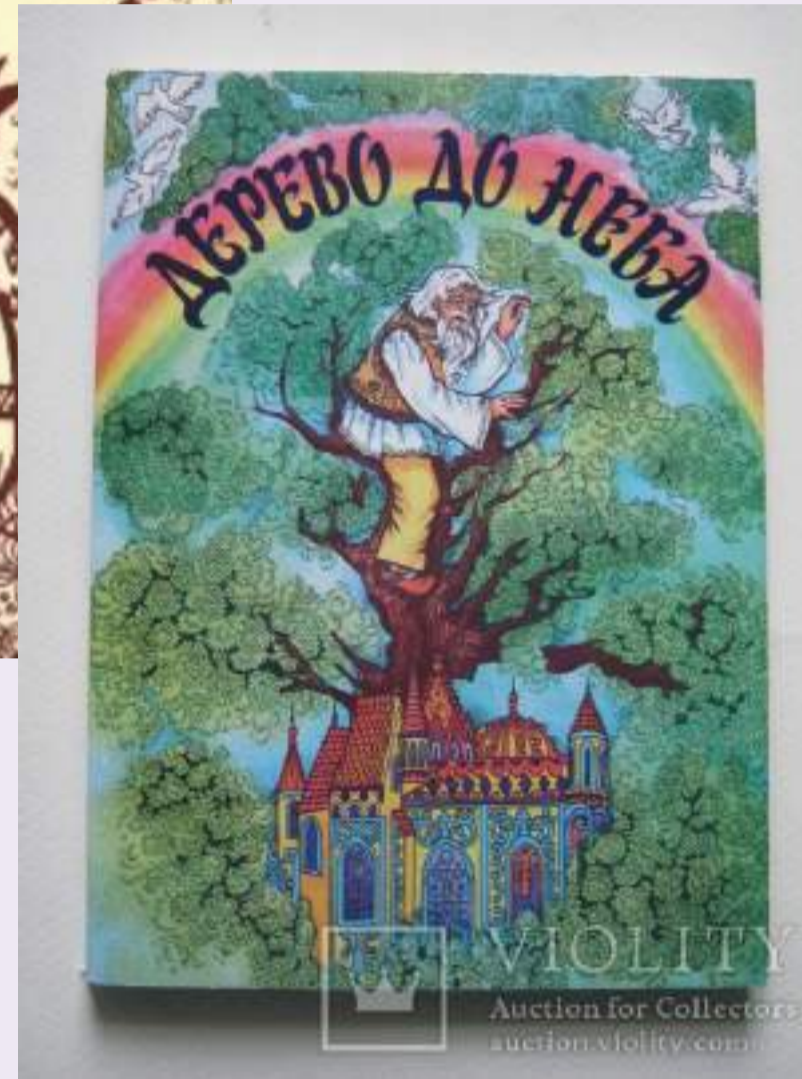
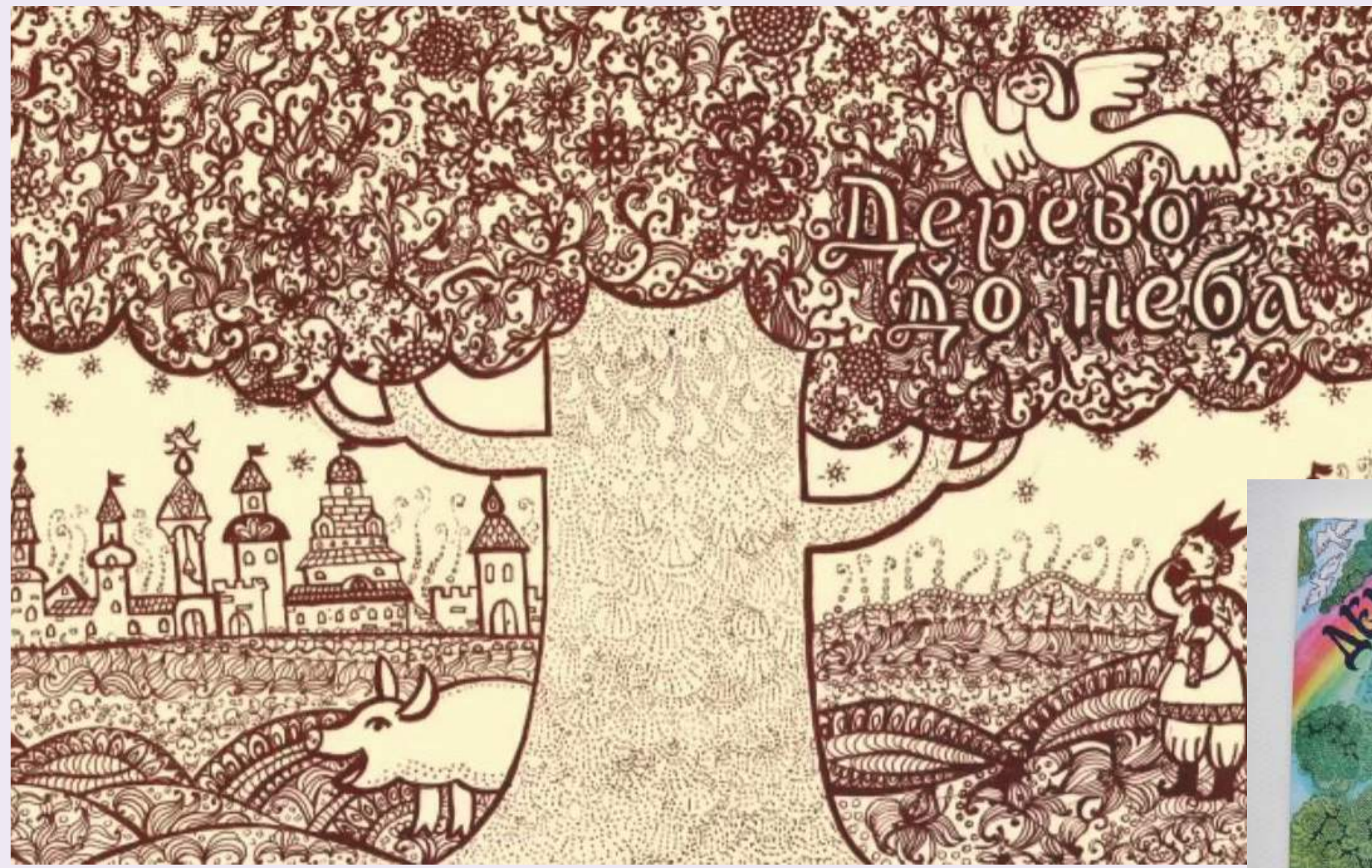
Завданнями дипломної роботи є:

- Розглянути теоретичні основи дизайн-проекту
- Розробити дизайн-концепцію проекту «Дерево до неба»
- Визначити методи роботи

Об'єктом дослідження виступає процес створення поліграфічної продукції, такої як дитяча книга

Предметом дослідження є створення дитячої книги. Способи, засоби та особливості верстки та дизайну.

АНАЛОГИ • ЕСКІЗИ • ПРОТОТИПИ

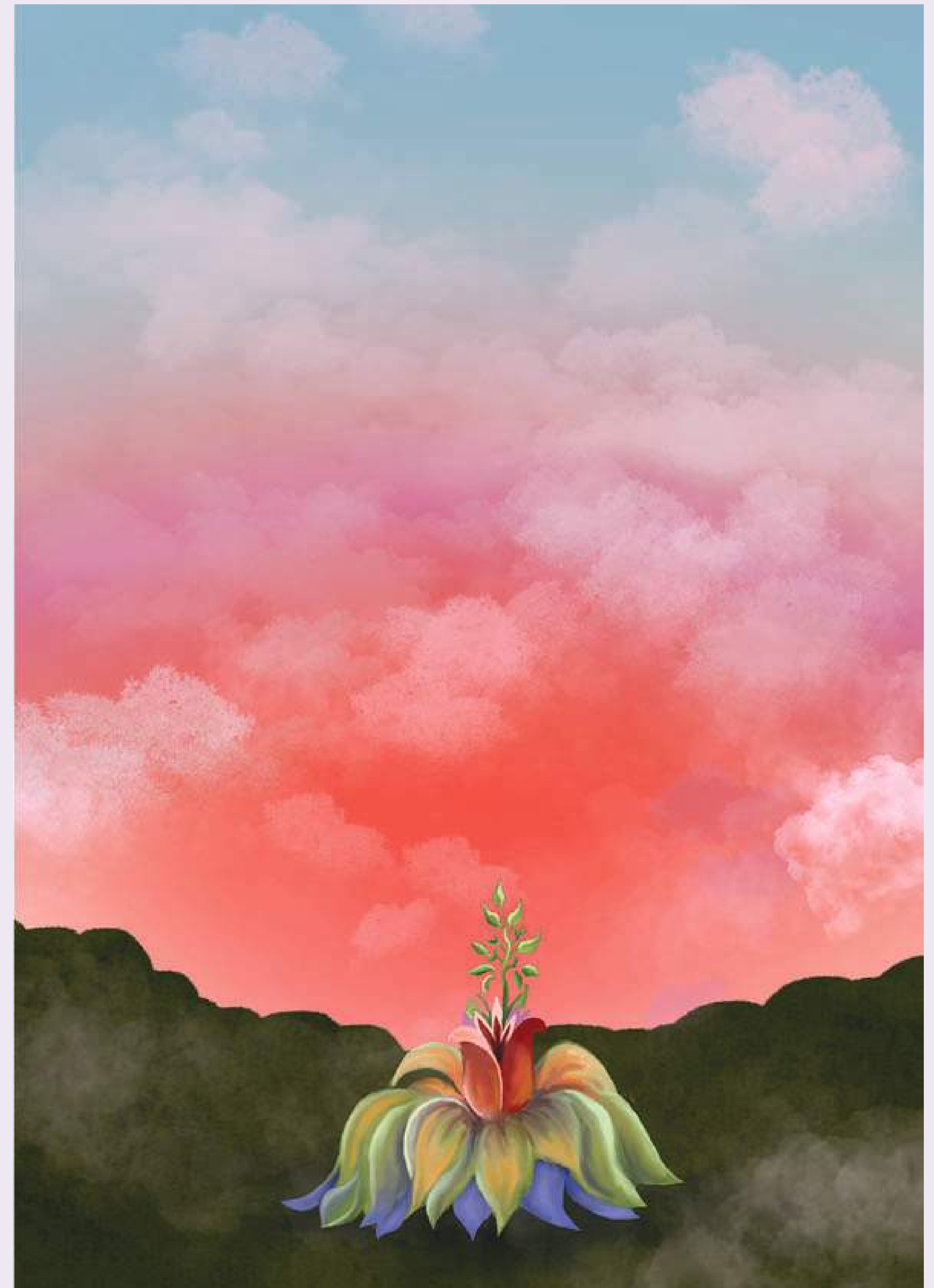

РОЗРОБКА ОБКЛАДИНОК ТА СТОРІНОК КНИГИ В ПРОГРАМАХ PROCREATE ТА INDESIGN

ТИТУЛЬНА ОБКЛАДИНКА

ЗАДНЯ ОБКЛАДИНКА

ГОЛОВНИЙ МАКЕТ КНИГИ

• ВЕРСТКА

• ІЛЮСТРАЦІЇ

ДЕРЕВО ДО НЕБА

українська народна казка

ілюстратор
Крижанівська Дар'я

2024

Ходять до нього лікарі, та задар: хирів і хирів. Раз задрімав цар у саду, й приснилося йому, що того дня, коли страшна буря пройшла серед дня, у хмарі був семиголовий змії. Він ухопив його доньку й поніс на верх високого дерева. А на тому дереві стоїть зміїв палац, у ньому полонянка... Пробудився цар і думає собі: «Сон сном, але може бути й правда. Бо того дня справді моя донька пропала. Ану, спробуймо!» І дав знати по усіх державах, що якби знайшовся такий витязь, котрий вилізе на височезне, аж до неба, дерево й визволить його доньку, то віддасть її за нього заміж і всі володіння передасть йому. Ой, як почули це молоді люди, почали сходитися із цілого світу до царського двору: герцоги, барони, графи, навіть гарно вбрані циганські легені... Котрий себе хоч трохи вважав лазієм, кожний голосився у царя, бо кожний мав охоту стати його наслідником. Лізли — одні вгору, інші вниз. Деякі піднялися так високо, що ледве їх уже було видно, але далі не могли і злазили. Так тривало день, другий, третій... Далі — тиждень, два... Успіху ніякого! Та був у царя один свинарчук — колись давно королі й царі мали стада всякої худоби. Дивився, дивився, як пани намагаються

Десь за горами, за лісами, не знати в якій державі жив раз один цар. Старий уже був. Держава велика, а наслідника нема. Тільки одна донька. Підросла дівка, вже на одданні, і цар почав думати, як би дочку видати заміж, зняти клопіт із старечих плечей: керувати на старість державою — то не легка справа! Дав по всіх сусідніх краях знати, аби приїздили до нього сватачі. Який хлопець полюбиться доньці, той візьме її за жінку. Як це оголосили, з усіх сторін світу почали сходитися герцоги, барони та і прості хлопці, хто дуже красивий був. Кожний хотів статися царем і взяти собі красуню за жінку. Айбо дівка подивилася на одного, на другого, на третього. Не сподобалися їй. І сказала батькові, що немає дяки віддаватися. Цар розсердився: — Донько, подумай добре! Я вже старий. Час мені на відпочинок. Але дівка мудрує. Був у царя чудовий сад навколо палацу, такий прекрасний, що подібного на цілому світі не було. Які лише на світі ростуть — у теплих, гарячих краях — квіти і дерева, такі там були. А серед того саду росло дерево вже таке високе, що верху його ніхто не міг бачити. Цим деревом-чудом

вилізти на дерево, й думає собі: «Гей, коби цар дозволив мені, приніс би я од змія його дівку!» Й не перестав думати про це, коли доглядав стадо. Навіть якось проговорив у голос: — Гей, коби цар дозволив мені! А стара свиня-льоха почула ці слова, підійшла до нього, почухалася й каже: — Газдо, спіши до царя й проси дозволу лізти. Ти вилізеши на високе дерево і визволиши дівку. Я тебе добре знаю. Сю пораду даю через те, що ти нас чествував. Най цар заріже старого безрогого буйвола, най з нього злуплять шкіру, а з тої шкіри най накаже пошити для тебе три кожухи. Іван послухав стару льоху й пішов до царя. Той сидів зажурений в саду, дарма його смішив придворний блазень. — Чого, Іване, ти прийшов? — Пресвітлий царю! Бачу, тут багато лазунів. Дозвольте й мені лізти. Обіцяю, що приведу вам принцезну-доньку. Засміявся цар, хоч невесело в нього на душі: — Тобі, Іване, на дерево лізти? Ліпше приголосися цьому дурневі за помічника. Дурна твоя бесіда! Розсердився хлопець: — Пресвітлий царю, дозвольте мені лізти! Тоді цар питає свого блазня:

дуже пишався цар. Одного разу, коли доньці уже надокучило слухати докори за одруження, вона вийшла в сад. Сонечко гріло. День був ясний, теплий. Ходить дівчина межі квітами й бесідує з ними: — Не бійтеся, квітоньки, не лишу я вас, хоч як нянько буде намагатися видати мене за якогось далекого принца. Та одного ясного дня зібралася хмара, заgrimіло, заблискало й затемнілося... Випав страшний град. Тривало це недовго. Знову небо прояснилося і почало сонечко світити. Але сад був чорний од спустошення: всі квіти поламани, листя з дерев збите... І все геть посохло, як би гарячою водою було спарене. Вийшов цар з палацу і не впізнав саду. Постарів, але такого ніколи не бачив, ніде ні квітки, ні листка. Аж плакати хочеться. Кличе доньку. А вона не озивається. Шукав, шукав — не знайшов. Кличе слуг. Ті бігають, питають... Нема! Злякався цар. Послав вісті, куди лише міг. Потім надіслав своїх гінців у чужі держави й пообіцяв тому, хто знайде доньку, ціле своє царство. Тисячі людей шукали царівну, але та пропала, наче земля її проковтнула. Дуже журиться цар. Одна в нього була дочка і зникла. Ніщо йому не миле. З великого жалю захворів.

— Но, що ти скажеш на Іванову бесіду? — Дайте мені Івана помічником, бо він ще дурніший, аніж я. Гірше розсердився легінь. — Пресвітлий царю, — каже грізним голосом, — не слухайте дурного, бо з дурної дірки дурний вітер віє. Накажіть зарізати безрогого буйвола та із його шкіри пошити три кожухи. Й дозвольте мені лізти. Якщо вернуся без принцезни, робіть з моєю головою, що захочете. Дивиться цар на хлопця і думає: «Тут уже не фігля», — і говорить. — Добрі є. Буде, як ти хочеш. Заб'ємо буйвола. Але пам'ятай, що без моєї доньки щоб ти не вернувся! Як не приведеш її, упади із дерева і ліпше зломи собі голову. Бо коли сам не зломиш, то кат тобі її відрубає. Вернувся Іван до своїх свиней. А цар дав наказ зарізати буйвола й пошити з його шкіри хлопцеві кожухи. Як було готово, покликав Івана: — Зробили по-твому. Візьми кожухи й можеш лізти. Або царство, або смерть!.. Іванові більше не треба казати. Одягнув один кожух, а інші два прив'язав на плечі. Узяв сокиру і пішов під дерево. Людей — страх! Усі чекають... Іван оглянув дерево і затяв сокиру. Став на сокиру, потім вийняв і затяв над головою: так підні-

мався все вище і вище. Скоро зник з очей. Цілий день ліз, а понад вечір вже кожуха на грудях порвав. А лізти ще високо. Одяг на себе другий кожух — знову лізе, лізе... Та через день подерся і той.

— Но, кожуше,— каже третьому, коли на себе одягнув,— хоч доти держи, доки я до першої гілляки долізу.

І доліз до гілки, котра рівно вбік росла. Хлопець сів на гілку і говорить сам собі: «Іване, вернися!» А другим голосом: «Іване, не вертайся, лізь сміливо далі!»

І доти доліз, що подерся і третій кожух: груди — у крові...

Не зважав на це Іван. Добрався вже до першого листя, зажмурих очі й каже:

— Но, світе, здоров був! Або виграю, або програю! І з зажмуреними очима скочив на перший лист. Лиш простерся...

Розплющує очі, а тут такий світ, як і доли, звідки він прийшов: трава росте, поля, ліси, гори... Йде, йде. Блудить. Нараз бачить: на горі палац обертається на качачій нозі.

Вдарив Іван сокирою в цю ногу, й палац зупинився. Навколо дверей й брами нараз повідчинялися, і хлопець — шмиг! — у царський двір. В ту ж мить усі двері зачинилися, і палац знову крутиться.

10

Іде Іван, розглядається, а ніде нікого. Коли зайшов у палац, біжить до нього дівчина. Дивиться, а то царська дочка! Вона до нього:

— Ой Іванку, як ти сюди потрапив?

— Не питай нічого, збирайся до нянька, бо той вмирає за тобою.

Вона як це почула, то аж зблідла:

— Іване, не кажи такого, бо коли тебе почує змії, мій чоловік,— зразу кінець буде і мені, й тобі!..

Не встигла договорити, а змії уже тут: сім голів, і з кожної гортанки палахкотить полум'я, на сім метрів усе палить. Злякався Іван.

— Що се за творіння? — питає змії.— Відразу йому кінець. Дівчина осмілилася і заговорила:

— Се ж мій вірний слуга! Не може без мене і прийшов сюди, аби й тут мені служити!

Змії притих, та хмураво ще поглядає на Івана.

— Добре, не в'ю тебе. Але задар хліба не будеш їсти. Йди за мною. Дам тобі роботу.

Йде Іван за змієм. У кінці двору хлів. Змії відімкнув двері, а там на помості лежить кінь, бідний-пребідний: мухи бринять над ним, шкіра облізла. Не може встати, лише крекче.

— Видиш цього коня? Будеш його доглядати, годувати і поїти. Давай йому доста всього, але того не дай, що буде просити.

— Та як то все давати, а що просить — не дати?

12

— Я тобі сказав, а ти виконуй! І йде геть. Потім вернувся:

— Іване, міркуй! Якщо спробуєш мене обдурити, твоє життя кінчиться...

Почав Іван носити коневі їсти: доброго сіна, конюшини, вівса, ячменю. А кінь і в рот не бере. Лежить і голову не підводить. Іван пошкодував його, гладить і приговорює:

— Їж, конику, їж... Може, поздоровшаєш. Я тебе по-людському буду обслуговувати.

Кінь слухає, слухає і людським голосом озвався:

— Виджу, хлопче, ти доброго серця. Ай-бо задар силуєш мене їсти сіно та овес. Се не моя їжа.

— А чим же тебе годувати?

— Я їм гарячу грань, а п'ю полум'я. Давай мені грань і напувай полум'ям, тоді буду здоровий.

— Але шаркань наказав того не давати, що будеш просити!

— Як ти слухатимеш змія, то не визволиш принцезну, бо я знаю, що ти би хотів її урятувати. А тут нема нікого, хто може змія знищити, лиш я. Через це він мене отак мучить, аби я загинув.

— Проси, конику, що хочеш! Все дам, аби визволив принцезну!

— Я від тебе багато не прошу. Лиш у неді-

14

лю, коли шаркань полетить за гори, спали козел дров, а я грань поїм. І буде все гаразд. Та будемо діяти таємно.

Так і сталося. Коли була неділя, змії розпростав крила й полетів. Іванові тільки того й треба. Запалив дрова. Ще вони не догоріли, набрав лопату жару і поніс коневі. Кінь одним духом проковтнув і вже годин був підвести голову. Поніс Іван другу й третю лопату жару. Як це кінь з'їв, уже й на ноги встав.

Тоді Іван зняв з нього ланцюги. Кінь вибіг на двір, поковтав усе полум'я й поїв усю грань.

Іван приглядається: коник не простий! Шерсть золота, замість чотирьох у нього п'ять ніг, крила зверх лопаток стирчать.

— Но, Іване, виконав ти все, що я тобі казав. Починаймо діяти, доки шарканя не є. Йди у пивницю: там є сідло, шабля і вуздечка. Принеси на мене. Поспішай!

Пішов Іван. Шукає, шукає — бачить змієві бочки із вином. Намацав у потемку сідло, шаблю, вуздечку. Взяв і несе. Якраз вийшов з пивниці, а змії на дверях!..

— Що ти наробив, хлопче? Ти мене обдурив. Тепер пропадеш! Вихопив із рук Івана шаблю й хоче йому відрубати голову.

17

Той просить:

— Відпусти мене, ніколи більше тебе не обдурю...

— Не відпущу, мусиш тут загинути. Ай-бо наперед вип'ємо вина за твої гріхи.

Завів Івана знову до пивниці, розбив бочку, налявав собі й хлопцеві по одному відрові. Змій п'є, а Іван просить:

— Відпусти мене.

— Не відпущу. Тепер вип'ємо за мої гріхи. — І знову налявав собі відро вина. Далі — друге, третє, четверте... Сім відер вина випив! Сп'янів і розум стратив. Танцює, співає, ходить узад-уперед, крутиться. А тоді впав і заснув як мертвий.

Іван зрадив: узяв тихенько шаблю й хоче рубати змія. Але думає собі: «Одну голову відітну, а шість ще зостанеться. Змій прокинеться одразу і знищить мене!»

Вхопив сідло й вуздечку і побіг до татоша. Розповів, що сталося в пивниці.

— Дуже добре ти зробив, що не чіпав шарканя. Ти би його не вбив. Давай сюди сідло! Кінь фукнув, і з сідла вся іржа пропала, а появилася дорогоцінне каміння.

— Сідлай мене й тікаймо! Осідлав Іван татоша.

— Но, куди йдемо?

— Не питай. Чимскоріше маємо вибратися звід-

си! Піднявся кінь. Летів, летів, і зрештою, у темному лісі спустився на землю.

— Но, Іване, тут, у цьому лісі, є дикий кабан. Уважай, бо дикуна мусимо забити. В його голові — живий заєць, і того треба вбити, а у зайця в голові діамантова шкатулка, і в тій шкатулці сім жуків. У тих жуках і є сила шарканя. Якщо їх вб'ємо, він утратить міць. Дивись, біжить на нас дикун...

Глянув Іван: дикун величезний, а ікли, як шаблі. Роззявив пащу й женеться на них... Кінь підхопився у повітря, й, коли п'ятою ногою вдарив кабана в голову, той лише простягся.

Іван шаблею розколов йому голову, а звідти нараз вихопився заєць. Іван на коня. Кінь наздогнав зайця й ногою вбив його. Тоді Іван спокійно зліз із свого татоша, розтяв зайцеві голову й вииняв діамантову шкатулку. А в шкатулці жуки дзижчали, як мотор.

Іван розглянувся й побачив плескуватий камінь. Поклав шкатулку на той камінь, а другою брилою так гепнув, що із жуків і сліду не стало!

— Но, можемо спокійно вертатися, — каже йому кінь. Іван сів на коня й прилетів у палац.

Дивиться — серед двору змії ледве повзе, на ноги звестися не може. Коли Іван приступив до нього, той жалісно сказав:

— Гей, Іване, знищив ти мене, відібрав мою силу.

— Не лише силу, а й життя твоє візьму, й царівну заберу.

— Іване, все бери, що маю: золото, срібло, діаманти, — тільки життя мені лиши! Я ж тебе не вбив...

— Ні! Тут тобі смерть! — Ухопив шаблю й усі сім голів повідрубубав. Змієва кров до колін на дворі текла...

Іван зайшов у палац і каже принцезні:

— Можемо збиратися додому. Вільна путь! Дівчина не вірить. Глянула через вікно, а надворі повно крові.

— Йой, Іванку, понеси мене до мого нянька!

— Понесу!

Дівчина бере свої речі, а Іван вийшов надвір, проходиться й думає: «Сюди я виліз. А як звідси вибратись? Може, мені самому вдалося би злізти, а з дівчиною...» Сказав про це принцезні. Тепер обоє журяться, ходячи по дворі.

— Ліпше було б зі змієм помиритися, — каже дівчина. Ходять смутні. Нараз перед ними — дурк! — з'явився кінь.

— Чого журишся, мій газдо?

— Тяжке діло вибратися звідси...

— Не журися! Готові обоє?

— Готові...

— Тоді сідайте на мене! Сіли на коня. Татош каже:

— Зажмуріться!

Зажмурили очі й лише чують, як гучить повітря. Летять кудись зі страшною швидкістю.

Через кілька хвилин кінь дубнув ногами, гейби на тверде скочив.

— Розплющіть очі й розгляньтеся...

Відкрили очі, бачать — вони у нянька серед двору! А тут багато людей. Всі засмучені.

— Що сталося?

— Цар на смерті!

Принцезна й Іван швидко побігли до палати. Цар лежить — одна нога в могилі...

А коли донька проговорила, старий, почувши її голос, нараз розплющив очі. Відразу схопився зі смертної постелі. Здоров'я повернулося, почав говорити. Коби була музика, то і танцював би! Аж помолодшав.

— Як ти тут опинилася?

Тоді дівчина розповіла нянькові про все, що трапилося. Цар вислухав і каже:

— Іванку, був час, що я тебе хотів призначити помічником дурня. Ай-бо межі нами була й така угода: як приведеш мою доч-

ку, будеш моїм зятем. Даю за тебе єдину доньку і призначаю своїм наслідником.

Загнав за гудакми. З'явилися цигани, й почалася велика гостина.

Два тижні справляли молодим весілля. Цар прикликав не лише царедворців, але й весь народ. І криві, і сліпі гуляли, танцювали.

Іван перебрав царство і ще й тепер царює, як не вмер...